

Konstantin Dmitriyevich Ushinskiyning pedagogik qarashlarida insonparvarlik tamoyillari

Mo'tabarxon Oybek qizi Muhammadjonova
Iroda Baxromjon qizi Jo'rayeva
Islombek O'smonjon o'g'li Mo'minjonov
Ilmiy maslahatchi: M.M.Mirzakarimova
Andijon davlat chet tillari instituti

Annotatsiya: Mazkur maqolada K.D.Ushinskiyning pedagogik qarashlari tahlil qilinib, uning tarbiya va ta'lim jarayonida insonparvarlik tamoyillariga e'tibori ochib beriladi. Ushinskiy inson shaxsiga hurmat, mehr-muruvvat, tenglik, adolat tamoyillarini ilgari surgan holda, o'quv-tarbiya jarayonini shaxsga yo'naltirilgan tarzda olib borishni targ'ib qilgan. Uning qarashlari zamonaviy pedagogikada ahamiyatli bo'lib, insonga yo'naltirilgan ta'lim konsepsiyasiga mos keladi.

Kalit so'zlar: K.D.Ushinskiy, pedagogika, tarbiya, ta'lim, insonparvarlik, shaxsga yo'naltirilgan ta'lim, tamoyillar

Humanistic principles in the pedagogical views of Konstantin Dmitriyevich Ushinsky

Mutabarkhon Oybek kizi Muhammadjonova
Iroda Bakhromjon kizi Jorayeva
Islombek Osmonjon oglu Mominjonov
Scientific advisor: M.M.Mirzakarimova
Andijan State Institute of Foreign Languages

Abstract: This article analyzes the pedagogical views of K.D.Ushinskiy, focusing on his emphasis on humanistic principles in education and upbringing. Ushinskiy advocated for respect for the individual, compassion, equality, and justice in the learning process. He promoted a learner-centered approach, which remains relevant to contemporary education. His ideas align with modern humanistic education models.

Keywords: K.D.Ushinskiy, pedagogy, upbringing, education, humanism, learner-centered approach, principles

Bizga ma'lumki, jamiyaning barkamol avlodni tarbiyalash, voyaga yetkazish va uni ma'lum bir kasbga yo'naltirish uchun mashaqqatli va og'ir mehnat evaziga

amalgam oshiriladi. Bu mashaqqatli mehnat uzluksiz ta'lim va tarbiyaviy faoliyatning yig'indisidir.

Tarbiyachi yosh avlodni xalqimiz uchun munosib farzandlar qilib tarbiyalash muhim va fahrlidir. Shu bilan birga ma'suliyatli vazifani bajaradi. Tarbiyachining har tamonlama yetukligi bolalarning tarbiyalash uchun xalq va jamiyat oldidagi o'z ma'suliyatini tushunishga, ta'lim - tarbiya ishlariga ijodiy yondoshishga o'z mahoratini doimo faollashtirib borish va hamkasblarning ishdagi o'sishga ko'maklashuviga yordam beradi.

Konstantin Dmitriyevich Ushinskiy (1824-1870) ta'lim sohasida insonparvarlik g'oyalari rivojlantirishda muhim rol o'ynagan. K.D.Ushinskiy, rus pedagogi va ta'lim nazariyotchisi sifatida, insonparvarlik tamoyillarini ta'lim va tarbiya jarayonlariga qo'llashning muhimligini ta'kidlagan. Uning qarashlari asosan o'quvchilarning shaxsiy rivojlanishiga va ularning ma'naviy va madaniy jihatdan yetuk insonlar bo'lib voyaga yetishiga e'tibor qaratgan. Uning asarlari ta'lim tizimiga chuqur ta'sir ko'rsatgan va hozirgi kunda ham o'qituvchilar va tarbiyachilar uchun muhim manba hisoblanadi. Ushinsky o'zining pedagogik faoliyati davomida ta'lim jarayonida insoniy qadriyatlarni qo'llab-quvvatlash va rivojlantirish zarurligini urg'ut bergan.

K.D.Ushinskyning insonparvarlik tamoyillari asosan quyidagi asosiy g'oyalarga tayanadi:

1. Har bir insonning shaxsiy qadr-qimmati: Ushinsky ta'lim jarayonini shaxsning o'zini-o'zi rivojlantirish imkoniyati sifatida ko'rgan. U o'quvchilarning har biri noyob va qadrli ekanligini ta'kidlagan va ularning shaxsiy ehtiyojlarini qondirishga alohida e'tibor berish zarurligini urg'ulagan.

2. Ta'limning ma'naviy asoslari: Ushinsky ta'limni faqatgina bilim olish jarayoni emas, balki yuksak ma'naviyat va axloqiy qadriyatlarni shakllantirish vositasi sifatida qaragan. U o'quvchilarni vatanparvarlik, mehr-oqibat va o'zaro hurmat ruhida tarbiyalashga intilgan.

3. Ta'limda demokratik yondashuvlar: Ushinsky o'qituvchi va o'quvchilar o'rtasidagi muloqotni demokratik tarzda qurishni targ'ib qilgan. U o'qituvchilarga o'quvchilar fikrini hurmat qilishni va ularning shaxsiy rivojlanishlariga ko'maklashishni maslahat bergan.

Ta'lim va tarbiyada qo'llaniladigan usullarda K.D.Ushinsky o'zining pedagogik faoliyati davomida quyidagi usullarni qo'llagan:

- Ta'lim mazmunining boyitilishi: U ta'lim mazmunini o'quvchilarning turli qiziqishlarini qondiradigan darajada boy va xilma-xil qilishga harakat qilgan.

- Interfaol o'qitish usullari: Ta'lim jarayonida suhbatlar, muhokamalar va amaliy mashg'ulotlar kabi interfaol usullarni joriy etish orqali o'quvchilarning faol ishtirokini rag'batlantirgan.

- Shaxsiy yondashuv: Har bir o'quvchining individual xususiyatlarini inobatga olish, ularning shaxsiy ehtiyojlariga moslashuvchan yondashuvlar qo'llash.

Xulosa qilib aytganda, Konstantin Ushinskyning pedagogik qarashlari zamonaviy ta'lim va tarbiya jarayonlarida ham dolzarb bo'lib qolmoqda. Uning insonparvarlik tamoyillari bugungi kunda ham o'qituvchilar va tarbiyachilar uchun muhim yo'riqnoma bo'lib xizmat qiladi. Ushinsky ta'limni faqatgina bilim berish jarayoni sifatida emas, balki shaxsning to'liq rivojlanishi uchun zarur sharoit yaratish vositasi sifatida qaragan. Ushinskyning pedagogik qarashlarini tahlil qilish orqali uning insonparvarlik tamoyillarining ahamiyatini ta'kidlaydi va zamonaviy ta'lim muassasalarida bu tamoyillarni qo'llashning afzalliklarini ko'rsatib beradi. Uning fikricha, pedagog bolaning yuragiga yo'l topa olganidagina, haqiqiy tarbiya va ta'lim samarasi yuzaga chiqadi. Bu g'oyalar hozirgi zamonaviy pedagogik yondashuvlar - shaxsga yo'naltirilgan ta'lim, inkluziv yondashuv va emotsional intellekt kabi konsepsiyalar bilan hamohangdir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Mirzakarimova M. EFFECTIVENESS OF STUDENTS' ENTREPRENEURIAL SKILLS DEVELOPMENT THROUGH CLIL TECHNOLOGIES //Академические исследования в современной науке. - 2023. - Т. 2. - №. 8. - С. 92-94.
2. Mirzakarimova M. M. The Necessity to Develop Students' Entrepreneurial Skills in English Classes //Telematique. - 2022. - С. 7128-7131.
3. Мирзакаримова М. М. ESSENTIAL COMPOSITION OF ENTREPRENEURSHIP FUNCTIONAL LITERACY //INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND TECHNICAL JOURNAL "INNOVATION TECHNICAL AND TECHNOLOGY. - 2020. - Т. 1. - №. 1. - С. 63-65.
4. Мирзакаримова М. М. Замонавий шароитларда умумтаълим фанларини тадбиркорликка йўналтириб ўқитиш тизими //Science and Education. - 2020. - Т. 1. - №. 4. - С. 216-222.
5. Madaminjonovna M. M. Innovative Methods and Tools for Developing Students' Entrepreneurial Skills Using CLIL Technologies //International Journal of Human Computing Studies. - 2023. - Т. 5. - №. 3. - С. 15-17.
6. Мирзакаримова М. М. Умумтаълим фанларини тадбиркорликка йўналтириб ўқитиш тизими //Science and Education. - 2020. - Т. 1. - №. 4. - С. 97-103.
7. Mirzakarimova M. CLIL TEXNOLOGIYALARI VOSITASIDA O'QUVCHILARNING TADBIRKORLIK KO'NIKMALARINI RIVOJLANTIRISHDA INNOVATION METOD VA VOSITALAR //Namangan davlat universiteti Ilmiy axborotnomasi. - 2023. - №. 6. - С. 410-415.

8. МИРЗАКАРИМОВА М. М. ХОРИЖИЙ ТИЛЛАРНИ ТАДБИРКОРЛИККА ЙЎНАЛТИРИБ ЎҚИТИШНИНГ ДИДАКТИК АСОСЛАРИ //Novateur Publications. - 2022. - №. 1. - С. 1-128.

9. Mirzakarimova M. M. et al. Scientific and pedagogical activity of Imam al-Bukhari //Science and Education. - 2023. - Т. 4. - №. 12. - С. 321-324.

10. Mirzakarimova M. M., Uzoqjonova M. D. Q. O'zbekistonda chiqindilarni qayta ishlash muammolarini o'rganish va bartaraf qilish //Science and Education. - 2023. - Т. 4. - №. 11. - С. 78-83.

11. Mirzakarimova M. M. et al. Pedagogik mahoratning shakllanishi va rivojlanishi //Science and Education. - 2024. - Т. 5. - №. 3. - С. 264-269.

12. Mirzakarimova M. M. et al. "Avesto" va pedagogik fikrlar rivoji //Science and Education. - 2024. - Т. 5. - №. 2. - С. 224-228.

13. Zamonaviy sharoitlarda umumta'lim M. M. M. fanlarini tadbirkorlikka yo'naltirib o'qitish tizimi //Science and Education. - 2020. - Т. 1. - №. 4. - С. 216-222.

14. Mirzakarimova M. M. et al. O'qituvchining muomala madaniyati //Science and Education. - 2024. - Т. 5. - №. 4. - С. 278-282.

15. MADAMINJONOVNA M. M. XORIJIY TILLARNI TADBIRKORLIKKA YO'NALTIRIB O'QITISHNING DИDAKТИK АSOСLARI //Nova. Pub. - 2022. - С. 1-128.

16. Madaminjonovna M. M. Umumta'lim fanlarini tadbirkorlikka yo'naltirib o'qitish tizimi //Science and Education. - 2020. - Т. 1. - №. 4. - С. 97-103.

17. Madaminjonovna M. M. et al. ECOLOGICAL-VALEOLOGICAL CULTURE IN THE "MAN-NATURE-SOCIETY" SYSTEM //Web of Teachers: Inderscience Research. - 2024. - Т. 2. - №. 5. - С. 51-55.

18. Salamat Yegeubayeva; Allanazarova Feruza Karimberdievna; Amantai Kunakbayev; Rakhimov Sherzod; Bobomurodova Munajat; Sherquziyeva Guzal Faxritdinovna; Bakhtiyor Omonov; Bobojonov Otabek Khakimboy ugli; Mirzakarimova Makhliyokhon; Khayitmuradov Anvarjon; I.B. Sapaev; Mirzayeva Mutabar Azamovna; Komilov Rustamjon Makhamadovich. "The Effect of Copper Oxide Nanoparticles on Hepatic and Renal Toxicity in Domestic Rabbits", Journal of Nanostructures, 14, 1, 2024, 150-155. doi: 10.22052/JNS.2024.01.015.

19. Умнов Д. Г., Кариев А. Д., Тешабоев А. Ю., Мирзакаримова М. М. Формирование финансовой грамотности и культуры потребления у старших дошкольников // Перспективы науки и образования. 2024. № 6 (72). С. 420-436. doi: 10.32744/pse.2024.6.26.

20. Uzoqjonova, M. (2023). Tabiiy fanlarni o'qitishda STEAM ta'limi tizimi. Science and Education, 4(9), 344-347. Retrieved from <https://www.openscience.uz/index.php/sciedu/article/view/6297>.

21. Uzokjonova, M. (2023). STEAM technology and the importance of

gamification in it. Science and Education, 4(10), 365-368. Retrieved from <https://www.openscience.uz/index.php/sciedu/article/view/6361>.

22. Uzoqjonova, M. (2024). EKOLOGIK MA'DANIYATNI YOSHLAR ONGIGA PEDAGOGIK METODLAR YORDAMIDA SINGDIRISH. Universal Xalqaro Ilmiy Jurnal, 1(4), 99-100. Retrieved from <https://universaljurnal.uz/index.php/jurnal/article/view/72>.